ANALYYSI

Pohjoismaisen yhteistyön mahdollisuudet ja katvealueet yhteiskuntaturvallisuuden vahvistamisessa

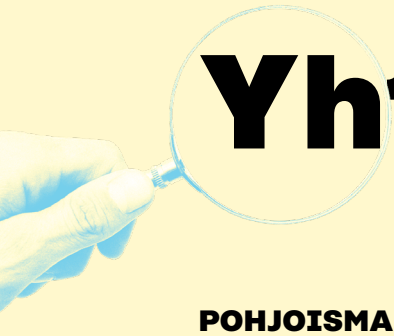
Yhteinen tilannekuva sekä käytännön yhteistyö tekisivät Pohjoismaista vahvempia muuttuvassa turvallisuusympäristössä.

TYÖRYHMÄ

Jukka Vahti
Hannele Laaksolahti
Vava Lunabba

Sitra Insight tarjoaa näkemystä ja ratkaisuja sekä auttaa rakentamaan yhteistä tilannekuvaa päätöksenteon tueksi epävarmuuden ajassa.

Yhteenveto

POHJOISMAIDEN TURVALLISUUSYMPÄRISTÖ ON MUUTTUNUT PYSYVÄSTI: geopoliittiset jännitteet, hybridiuhat ja informaatiovaikuttaminen edellyttävät aiempaa tiiviimpää rajat ylittävää yhteistyötä. Suomen perinteiset vahvuudet ovat korkea luottamus, kokonaisturvallisuuden toimintamalli sekä vahva varautumisen perinne. Muiden Pohjoismaiden toimintamalleista voitaisiin saada oppeja myös Suomelle. Vastaavasti Suomella on annettavaa muulle Pohjolalle.

- **Yhteiskuntaturvallisuus rakentuu laajasti:** viranomaisten, yhteisöjen ja yksilöiden varautumisen lisäksi keskeisiä tekijöitä ovat luottamus, osallisuus, tiedollinen toimintakyky ja paikallisyhteisöjen kyky toimia häiriö- ja kriisitilanteissa.

- Pohjoismaisen yhteiskuntaturvallisuuden vahvistamiseksi kannattaisi keskittyä **henkiseen kriisinkestävyyteen, teknologiseen ja tiedolliseen turvallisuuteen, yhteisöjen toimintakykyyn kriiseissä ja luottamuksen vahvistamiseen**.

- **Yhteistyöstä on siirryttävä entistä vahvemmin yhteiseen tekemiseen:** Pohjoismaiden tulisi testata rajat ylittäviä riippuvuuksia, toteuttaa yhteisiä harjoituksia ja käytännön kokeiluja sekä jakaa ja ottaa käyttöön toimiviksi havaittuja varautumisen malleja. Yhteistyöhön tarvitaan viranomaisten lisäksi tutkimussektoria, yrityksiä, mediaa ja kansalaisyhteiskuntaa.

- **Pohjoismaille tarvitaan vahvempi yhteinen tilannekuva:** yhteiskuntaturvallisuutta, henkistä kriisinkestävyyttä ja strategisia riippuvuuksia tulisi seurata nykyistä systemaattisemmin sekä kehittää yhteisiä resilienssin mittareita, hyödyntäen ennakointia ja stressitestausta.

- **Tiedollista ja paikallista resilienssiä on vahvistettava käytännössä:** tarvitaan yhteisiä toimintamalleja algoritmisen medialukutaidon ja luotettavan tiedon vahvistamiseksi sekä kuntien, järjestöjen, vapaaehtoisten ja paikallisyhteisöjen kytkemiseksi nykyistä vahvemmin osaksi varautumista.

- **Luottamus tulisi nähdä läpileikkaavana turvallisuustekijänä:** sen vahvistaminen on huomioitava järjestelmällisesti päätöksenteossa, julkisissa palveluissa, osallistumisessa ja kriisiviestinnässä

TAUSTA

Miksi analyysi on tehty?

Pohjoismaiden ministerineuvoston tuleva uusi yhteiskuntaturvallisuuden ja varautumisen ohjelma vahvistaa rajat ylittävää yhteistyötä turvallisuuden ja varautumisen kysymyksissä. Ohjelma tarjoaa yhteisen kehyksen erityisesti sellaisiin haasteisiin, joiden ratkaiseminen edellyttää useiden sektoreiden yhteistyötä sekä kansalais-yhteiskunnan osallistamista. Sen tavoitteena on parantaa yhteistä tilannekuvaa, vahvistaa osaamisen vaihtoa ja kehittää pohjoismaisia toimintamalleja yhteiskuntien kriisinkestävyyden tukemiseksi. Tämä Insight-analyysi rakentaa näkemystä ohjelman valmisteluun sekä laajempiin pohjoismaisen yhteiskuntaturvallisuuden yhteistyön mahdollisuuksiin.

Sitra on tehnyt analyysia yhteistyössä ulkoministeriön Pohjoismaisen yhteistyön sihteeristön sekä aiheen asiantuntijoiden kanssa.

Keskeisenä aineistona on käytetty 8.10. 2026 järjestettyä tekoälypohjaista Kuutio-työskentelyä (Kuutio #9), johon osallistui valtioneuvoston pohjoismaisten asioiden virkamiehiä ja muita asiantuntijoita. Kuutio on Sitran kehittämä menetelmä, jonka tavoitteena on tarjota Suomen julkiselle sektorille nopea ja toimiva tapa tarttua yhteiskunnallisiin haasteisiin, tarkastella niitä datapohjaisesti ja tulevaisuusorientoituneesti sekä löytää toimivia ratkaisuja.

Sitran työpaperi
© Sitra 2026
Pohjoismaisen yhteistyön mahdollisuudet ja katvealueet yhteiskuntaturvallisuuden vahvistamisessa

Työryhmä: Johtavat asiantuntijat Jukka Vahti ja Hannele Laaksolahti sekä Insight-tiiminvetäjä Vava Lunabba Sitrasta. Analyysia ovat kommentoineet asiantuntijat: Minna Horovitz (Helsingin yliopisto), Alexander Zilliacus ja Pasi Mäenpää (Helsingin yliopisto). Lämmin kiitos!

Taitto: Grano Oy

ISBN: 978-952-347-492-5
ISSN: 2737-1042

1. YDINKYSYMYS

Mitä konkreettisia meitä ja koko Pohjolaa hyödyttäviä toimia Suomen kannattaa edistää pohjoismaisessa yhteiskuntaturvallisuus- ja varautumisyhteistyössä?

Pohjoismailla on vahvat kansalliset varautumisjärjestelmät, mutta nopeasti muuttuvassa turvallisuusympäristössä yhteiskunta-turvallisuuden suurimmat haasteet eivät enää liity vain viranomaisten valmiuteen. Yhä tärkeämmiksi nousevat luottamus, tiedollinen turvallisuus, yhteisöjen toimintakyky ja henkinen kriisinkestävyys sekä kulttuuriomaisuuden suojelu. Näissä kysymyksissä Pohjoismailla olisi huomattavasti nykyistä enemmän opittavaa toisiltaan.

Toisen maailmansodan jälkeinen sääntöpohjainen järjestys on murentumassa. Muuttuva maailmanpoliittinen toimintaympäristö edellyttää uusia strategioita ja toimintatapoja. Pohjoismailla on erinomaiset lähtökohdat rakentaa nykyistä laajempaa yhteistyömallia, jossa samankaltaiset maat kykenevät toimimaan saumattomasti yhdessä.

Tämän analyysin arvio on, että luottamukseen ja yhteiskunta-turvallisuuteen liittyvää yhteistyötä kehittämällä on mahdollista vahvistaa yleistä pohjoismaista resilienssiä. Tämä taas parantaa alueen mahdollisuuksia toimia myös vastedes vakaana saarekkeena muutoksessa olevassa maailmanpoliittisessa toiminta-ympäristössä. Lähivuosien ydinkysymys on, miten tämän pohjoismaisen yhteistyön laatua ja vaikuttavuutta voidaan parantaa.

Muuttuva turvallisuusympäristö haastaa pohtimaan ja tarkastelemaan keskenään hyvin erilaisiakin sektoreita rinnakkain. Pohjoismailla on vahvat kansalliset varautumisjärjestelmät ja runsaasti yhteistyötä eri sektoreilla. Haasteena ei siis ensisijaisesti ole yhteistyön vähäisyys, vaan kyky nähdä samanaikaiset riskit yli sektorirajojen ja ymmärtää niiden keskinäisvaikutuksia. Niin ikään kehitettävää on siinä, miten kokemuksia jaettaisiin nykyistä järjestelmällisemmin ja miten tämä jaettu tietopohja johtaisi yhteisiin toimiin ja säännöllisiin harjoituksiin.

Pohjoismaisella yhteistyöllä on suomalaisten vahva tuki. Evan viimeaikaisen analyysin (no 174) mukaan 80 prosenttia suomalaisista näkee pohjoismaisen puolustusyhteistyön parantavan turvallisuutta ja 84 prosenttia on sitä mieltä, että kasvaneiden globaalien uhkien vuoksi yhteistyötä tulisi voimakkaasti lisätä. Kansalaisten tuki tarjoaa vakaan pohjan yhteistyön kehittämiselle.

KANSALAISNÄKEMYS

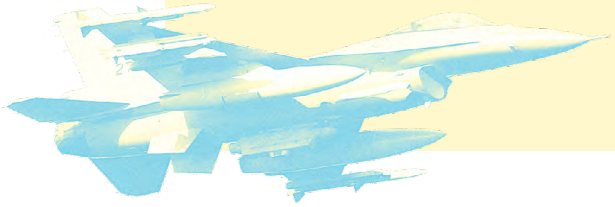
SUOMALAISILTA VAHVA TUKI YHTEISTYÖLLE

80 %

näkee pohjoismaisen puolustusyhteistyön parantavan turvallisuutta.

84 %

haluaa yhteistyötä lisättävän voimakkaasti globaalien uhkien vuoksi.

Pitemmällä aikavälillä pohdittava strateginen kysymys on, voisivatko Pohjoismaat olla yhdessä globaalisti merkittävä "keskivalta", jonka vaikutusvalta ylittää yksittäisten maiden mahdollisuudet? Keskivalta on valtio tai toimija, joka ei ole maailman mahtavimpien joukossa, mutta jolla on silti merkittävä ja usein rakentava rooli kansainvälisessä järjestelmässä. Kysymys nostettiin vastikään esiin mm. Sitran muistiossa Maailmanpolitiikan dynamiikka murroksessa ja aiheesta on tekeillä myös Pohjoismaihin keskittyvä ennakointimuistio, joka julkaistaan vuoden 2026 lopussa.

2. MITÄ TEHDÄ

Hajanaisesta yhteistyöstä kohti yhteistä tilannekuvaa, yhdessä oppimista ja konkreettista tekemistä

1. **Yhteinen tilannekuva ja mittarit** henkiselle kriisinkestävyydelle ja yhteiskuntaturvallisuudelle.

2. **Yhteiset harjoitukset ja stressitestit** rajat ylittäville riskeille ja riippuvuuksille.

3. **Pohjoismainen tiedollisen turvallisuuden kehikko**, mukaan lukien algoritminen medialukutaito ja informaatiovaikuttamiseen vastaaminen.

4. **Paikallisen ja yhteisöllisen varautumisen mallit käytäntöön**, myös järjestöt ja vapaaehtoiset vahvemmin mukaan.

5. **Luottamus läpileikkaavaksi periaatteeksi** päätöksentekoon, palveluihin ja kriisiviestintään

6. **Strategiset riippuvuudet yhteiseen tarkasteluun**, erityisesti teknologia, digitaalinen infrastruktuuri, energia ja huoltovarmuus

Suomessa ja muissa Pohjoismaissa korkea luottamus vahvistaa resilienssiä erilaisia hybridiuhkia vastaan. Luottamuksen ylläpitäminen ja vahvistaminen vaatii kuitenkin jatkuvasti arjen tekoja ja poikkihallinnollista sektorit ylittävää yhteistyötä.

Turvallisuus ei ole pelkästään viranomaisten tuottama palvelu, vaan se on yhteiskunnan syvää perusresilienssiä, joka rakentuu arjen kokemuksista, luottamuksesta, osallisuudesta ja pohjoismaisesta yhtenäisyydestä. Viranomaistoiminnan hajauttamisen ja paikallisen toimintakyvyn avulla yhteiskunnat pystyvät paitsi selviytymään kriiseistä, myös oppimaan niistä ja uusiutumaan.

Analyysissa keskeisiksi yhteiskuntaturvallisuuden painopisteiksi tunnistettiin 1) henkinen kriisinkestävyys, 2) teknologinen ja tiedollinen turvallisuus, 3) yhteisöjen toimintakyky kriiseissä ja 4) luottamuksen vahvistaminen. Alla esitetään joukko ehdotuksia, joilla pohjoismainen yhteistyö voi tukea Suomen päätöksentekoa ja varautumista sekä vahvistaa Pohjoismaiden yhteistä yhteiskunta-turvallisuutta ja kriisinsietokykyä. Ehdotusten on tarkoitus tukea pohjoismaiseen yhteistyöhön liittyvää valmistelua ja ne perustuvat analyysiprosessin aikana muodostettuun tilannekuvaan (tämän julkaisun luku 3), Sitran järjestämään Kuutio-työskentelyyn sekä asiantuntijakommentteihin.

1. Henkinen kriisinkestävyys: Jaettu tilannekuva loisi pohjaa yhteiselle varautumiselle

Suomen perinteisiä vahvuuksia ovat korkea luottamus ja kokonais-turvallisuuden toimintamalli sekä vahva varautumisen perinne. Muissa Pohjoismaissa kehitetyistä toimintamalleista voitaisiin kuitenkin saada **oppia kansalaisyhteiskunnan ja paikallisten toimijoiden systemaattisempaan kytkemiseen osaksi varautumista**. Pohjoismaista puuttuu yhteinen, säännöllisesti päivittyvä ja vertailukelpoinen kokonaiskuva väestön henkisestä kriisinkestävyydestä, luottamuksesta, osallisuudesta ja tulevaisuususkosta.

Pohjoismainen yhteistyö tarjoaa mahdollisuuden rakentaa jaettua tilannekuvaa sekä sektorirajat ylittävää koordinaatiota yhteisten harjoitusten ja oppien systemaattiseen jakamiseen. Olisikin tarpeen luoda yhteinen pohjoismainen jatkuvasti päivittyvä tilannekuva ja seurantakokonaisuus, jossa yhdistetään soveltuvin osin väestökyselyjä, rekisteritietoja ja viranomaisdataa päätöksenteon ja varautumisen tueksi.

Myös kulttuuri ja kulttuuriperinnön suojaaminen kuuluvat henkisen kriisinkestävyyden ja varautumisen perustaan eikä ole siitä erillinen asia. Erityistä huomiota tulisi kiinnittää nuoriin, haavoittuvassa asemassa oleviin sekä pienituloisiin, joiden tulevaisuususkoa ja luottamusta erityisesti erilaiset epävarmuudet koettelevat. Työssä tulisi hyödyntää olemassa olevia kansallisia seurantajärjestelmiä ja selvittää kytkentä Nordregion psykologista resilienssiä koskevaan hankkeeseen.

KÄYTÄNNÖN IDEA KUUTIOSTA

- Perustetaan henkisen kriisinkestävyyden tutkimus- ja koulutuskeskus sekä siihen liittyvä henkisen kriisinkestävyyden tekoälypohjainen seurantajärjestelmä.

2. Teknologinen ja tiedollinen turvallisuus: Nähdään informaatioympäristön murros perustavanlaatuisena turvallisuuskysymyksenä Pohjoismaille

Disinformaatio, vaikuttamisoperaatiot, tekoälyllä tuotetut sisällöt ja somealustojen algoritmit haastavat kansalaisten tiedollista toimintakykyä kaikissa Pohjoismaissa. **Erityisen tärkeää on tukea nuorten kykyä toimia uusissa media- ja peliympäristöissä sekä tunnistaa algoritmien ja vaikuttamisen merkitys sekä tavat, joilla ne. muokkaavat julkista keskustelua:** ne nopeuttavat disinformaation leviämistä, vahvistavat affektiivista polarisaatiota ja aiheuttavat ajattelun uupumusta.

Olisi tarpeen kehittää yhteinen pohjoismainen toimintakehys (ml. yhteiset käsitteet ja tavoitteet), joka vahvistaa algoritmista medialukutaitoa, luotettavan tiedon tunnistamista ja yhteiskunnan kykyä vastata informaatiovaikuttamiseen. Työssä voidaan soveltaa Ruotsin psykologisen puolustuksen viranomaisen kehittämiä käytäntöjä, kuten digitaalisten peliympäristöjen informaatiovaikuttamisen tunnistamiseen tarkoitettua Gamer's Guide –aineistoa. Tärkeää olisi muutenkin tunnistaa näihin aiheisiin liittyvä, jo ennestään tehty ja parhaillaan tehtävä työ erilaisissa hankkeissa.

KÄYTÄNNÖN IDEOITA KUUTIOSTA

- Demokratiaa ja oikeusvaltiota kyseenalaistava ja oikeuksienvastainen liikehdintä ja sen harjoittama informaatiovaikuttaminen tulisi tunnistaa kokonaisturvallisuuteen vaikuttavana ilmiönä. Olisi tarpeen tehdä ensimmäinen pohjoismainen strategia tätä kehitystä vastaan ja ottaa kansalaisjärjestöt mukaan strategian laadintaan.

- Laaditaan yhteiset pohjoismaiset suositukset vastuullisesta mediaviestinnästä. Hallitusten, mediayhtiöiden ja toimittajajärjestöjen yhteistyössä määritellään yhteiset periaatteet lähteiden läpinäkyvyydelle, korjauskäytännöille ja disinformaation tunnistamiselle. Tavoitteena on vahvistaa luotettavaa kriisiviestintää ja yhteistä tilannekuvaa.

3. Yhteisöjen toimintakyky: Otetaan pohjoismaiden parhaat käytännöt nykyistä laajemmin käyttöön

Yksilöiden aineellinen varautuminen, kuten 72 tunnin kotivara, ei yksin riitä, jos paikallisyhteisöjen, kuntien, järjestöjen, kulttuuritoimijoiden ja vapaaehtoisten roolit eivät ole selkeitä tai niiden toimintamallit jäävät irrallisiksi. Varautumisen sosiaalinen ja yhteisöllinen ulottuvuus tarvitsee toteutuakseen käytännössä testattuja malleja yhteisöresilienssin vahvistamiseksi. Jäykät viranomaisrakenteet ja kontrolloiva ohjaus voivat estää paikallisen toimijuuden ja nopean mukautumisen. Resilienssi ei synny ylhäältä määräämällä, vaan paikallisesti alhaalta ylös kasvaen.

Olisi kokeiltava, arvioitava ja skaalattava pohjoismaisia toimintamalleja, jotka vahvistavat paikallista toimintakykyä, naapuriapua, järjestöjen, kulttuuritoimijoiden ja viranomaisten yhteistyötä sekä haavoittuvassa asemassa olevien erityistukemista ja tavoittamista. Suomessa kannattaisi ottaa käyttöön pohjoismaisia kohtaamismalleja, kuten Ruotsin Stark socken, Norjan preparedness friend ja Islannin Grindavikin palvelutiimi. Suomessa esimerkki paikallisen varautumisen tukemisesta on ollut vastikään päättynyt Kylävara-hanke. Samaan aikaan tulisi tunnistaa, että kansalaisyhteiskunta on tärkeä osa varautumista ja demokratian tulevaisuutta. Siksi on tärkeää etsiä uusia keinoja vahvistaa järjestöjen pysyvää resursointia normaaliaikoina.

KÄYTÄNNÖN IDEOITA KUUTIOSTA

- Selvitetään pohjoismaisen alueellisen varautumisen verkosto-toiminnan toimivimmat käytännöt, valitaan niiden pohjalta tehokkain toimintamalli ja kehitetään sekä levitetään sitä koko verkostoon.
- Luodaan yhteispohjoismainen *Neighbours Help First* -toiminta-malli, joka integroi vapaaehtoiset, kansalaisjärjestöt ja paikallis-yhteisöt osaksi varautumista, kriisivastetta ja maiden välistä humanitaarista tukea.
- Luodaan pohjoismainen paikallisen yhteisövarautumisen malli Suomen Kylävara-konseptin pohjalta ja kaupunkeihinkin ulottuen.

4. Luottamus ihmisiin ja instituutioihin: Luottamus läpileikkaavaksi periaatteeksi

Vielä toistaiseksi Suomessa ja muissa Pohjoismaissa korkea luot-tamus vahvistaa kriisinsietokykyä erilaisia hybridiuhkia vastaan. Korkea luottamus on kuitenkin ansaittava yhä uudelleen arjen näkyvillä teoilla ja sitä tulee ylläpitää paikallista toimintakykyä ja osallisuutta kehittämällä. Päätöksenteossa ja julkisissa palveluissa tulisi ottaa käyttöön Trust by Design -periaate, jossa luottamuksen rakentaminen muotoillaan osaksi kaikkia hallinnon ydinprosesseja.

KÄYTÄNNÖN IDEA KUUTIOSTA

- Luodaan viranomaisille yksi yhteinen infopiste kriisitilanteissa pohjoismaisella tasolla.

Muita mahdollisuuksia edistää Pohjoismaista yhteiskuntaturvallisuutta

Pohjoismainen lisäarvo ja vastavuoroinen kansallinen oppiminen: Mitä Suomen kokonaisturvallisuuden mallista voitaisiin hyödyntää laajemmin Pohjoismaissa? Mitä meidän puolestaan kannattaisi oppia esimerkiksi Ruotsin ja Norjan uudistuneista siviilivalmiuden malleista ja käytännöistä?

Proaktiivinen ennakointi ja stressitestaus: Millaisilla yhteisillä, jatkuvilla seuranta- ja ennakointimalleilla voidaan siirtymä reaktiivisesta kriisitoiminnasta ennakoivaan varautumiseen? Miten voidaan testata erilaisia varautumisen tulevaisuuden kehityskulkuja yhdessä muiden Pohjoismaiden kanssa?

Teknologinen resilienssi ja riippuvuuksien hallinta: Tunnistetaan kriittisten teknologioiden alueet, joilla pohjoismainen yhteistyö voi vahvistaa maiden teknologista resilienssiä, kilpailukykyä ja turvallisuutta. Tarkastelu voisi yhdistää yritysten näkemykset, julkisen sektorin tilannekuvan sekä nykyiset ja tulevat pohjoismaiset ja eurooppalaiset politiikkalinjaukset. Miten Pohjoismaat voisivat yhdessä hallita kriittisiin teknologioihin, kuten tekoälyyn ja digitaaliseen infrastruktuuriin, liittyviä riippuvuuksia ja riskejä, joita yksittäiset maat eivät pysty ratkaisemaan yksin?

Energiaturvallisuus ja strategiset riippuvuudet: Pohjoismaiden yhteisiä energia- ja muita huoltovarmuusriippuvuuksia tulisi tarkastella nykyistä systemaattisemmin. Tämä nostaa energiaturvallisuuden osaksi laajempaa kysymystä Pohjoismaiden rajat ylittävistä strategisista riippuvuuksista ja niiden hallinnasta. Miten Pohjoismaiden kytketyt sähköverkot ja yhteiset markkinat tasaavat tuotannon ja kulutuksen vaihteluita ja parantavat koko alueen huoltovarmuutta? Tulisiko tavoitteena olla yhteinen pohjoismainen huoltovarmuus eri kriisiskenaarioissa?

Kulttuuriomaisuuden suojelu ja kulttuurin merkitys osana Pohjoismaista varautumista: Kulttuuriomaisuuden suojelu ja kulttuurin merkitys tulisi kytkeä nykyistä vahvemmin osaksi pohjoismaista varautumista ja järjestää yhteispohjoismaisia valmiusharjoituksia kulttuuriomaisuuden turvaamiseksi siten, että mukana olisi eri yhteiskunnan toimijoita kaikista Pohjoismaista. Harjoituksilla voidaan yhdistää kulttuuriperinnön suojelu käytännön varautumiseen sekä vahvistaa eri toimijoiden yhteistoimintaa. Miten yhteistyössä voitaisiin parantaa kulttuuriperinnön suojelemista kriisitilanteissa ja kulttuurin merkitys kriisinkestävyyden vahvistamisessa?

TILANNE-KUVA

3. TILANNEKUVA

Yhteiskuntaturvallisuuden epävarmuustekijät ja pitemmän aikavälin näkymä Pohjoismaissa

Kuutio-työskentelyn pohjalta laaditussa taulukossa 1 kuvataan pohjoismaiseen yhteiskuntaturvallisuuteen liittyviä keskeisiä epävarmuustekijöitä. Epävarmuustekijöitä on tarkasteltu kolmesta näkökulmasta: toivottava kehitys, uhkakuva ja rakenteellinen uudistuminen. Taulukko havainnollistaa, millaisiin käytännön ongelmiin tai katvealueisin Pohjoismaisessa yhteistyössä yhteiskuntaturvallisuuden ja varautumisen saralla tulisi etsiä ratkaisuja lähivuosina. Kyse ei ole ennusteista, vaan mahdollisista kehityskuluista, joihin yhteistyön tulisi pystyä reagoimaan.

Taulukko 1. Lähivuosien keskeisiä epävarmuustekijöitä (Lähde: Kuutio#9)

Epävarmuustekijät	Toivottava kehitys	Uhkakuva	Rakenteellinen uudistuminen
1. Henkinen kriisinkestävyys	Jaksamista, luottamusta ja tulevaisuususkoa seurataan osana varautumista.	Pitkittynyt epävarmuus ja eriarvoisuus lisäävät uupumusta ja ulkopuolisuutta.	Yksilökeskeisestä varautumisesta siirrytään yhteisölliseen perusresilienssiin.
2. Tiedollinen turvallisuus	Riippumaton media, alkuperän varmennus ja medialukutaito muodostavat suojakerroksen.	Tekoälysisältö, kohdennettu vaikuttaminen ja tiedollinen uupumus hajottavat todellisuuspohjaa.	Pohjoismainen informaatiointegriteetin kehikko yhdistää standardit, tutkimuksen ja osaamisen.
3. Yhteisöjen toimintakyky	Kunnat, järjestöt (ml. kulttuuriperintösektori) ja vapaaehtoiset harjoittelevat yhteistoimintaa ja roolit ovat selkeät	Resurssileikkaukset ja viranomaissiilot heikentävät paikallista toimintakykyä.	Kevyet itseorganisoitumisen muodot liitetään joustavasti varautumiseen.
4. Luottamus	Palvelut, avoin valmistelu ja osallistuminen vahvistavat koettua oikeudenmukaisuutta.	Eriarvoisuus, polarisaatio ja päätöksenteon etääntyminen rapauttavat legitimiteettiä.	Luottamus huomioidaan järjestelmällisesti palveluissa, päätöksissä ja kriisiviestinnässä.
5. Ilmasto, luonto ja huoltovarmuus	Ympäristö- ja turvallisuusriskit käsitellään yhtenä kokonaisuutena.	Riippuvuudet esim. lannoitteista, energiasta ja rehuproteiinista kärjistyvät samanaikaisissa häiriöissä.	Yhteiset stressitestit suuntaavat investointeja ja vaihtoehtoisia toimitusketjuja.

1.

Epävarmuustekijä 1: Henkinen kriisinkestävyys

Henkinen kriisinkestävyys ei ole vain yksilön ominaisuus. Se rakentuu yhteiskunnan sosiaalisesta koheesiosta, koetusta oikeudenmukaisuudesta, luottamuksesta, palvelujen jatkuvuudesta ja kyvystä toimia yhdessä.

Nykytilan haaste: Henkinen kriisinkestävyys on nostettu esimerkiksi Suomessa yhteiskunnan turvallisuusstrategiassa keskeiseen rooliin, mutta käytännössä varautumisessa painottuvat edelleen yksilön vastuu ja materiaalinen kotivara yhteisöllisen perusresilienssin sijaan. Asiaan tulisi kiinnittää entistä enemmän huomiota, sillä eriarvoisuuden kasvu, taloudellinen epävarmuus sekä nuorten ja pienituloisten hiipuvat tulevaisuusnäkymät uhkaavat osaltaan murentaa väestön jaksamista ja luottamusta – ja ihmisten välistä luottamusta.

Kansalaisnäkemys: Suomalaiset nostivat kriisinkestävyyden tärkeimmiksi tekijöiksi viranomaisten toimintakyvyn (74,7 %), luotettavan tiedonvälityksen (61,5 %) sekä ihmisten keskinäisen avun ja luottamuksen (55,4 %). Oma varautuminen mainittiin harvemmin (34,0 %). (Lähde: E2:n Sitralle toteuttama pikakysely.)

KANSALAISNÄKEMYS

VIRANOMAISTEN TOIMINTAKYKY NÄHDÄÄN KRIISINKESTÄVYYDEN PERUSTANA

74,7 %

nosti kriisinkestävyyden tärkeimmiksi tekijöiksi viranomaisten toimintakyvyn.

NÄKÖKULMIA KUUTIOSTA

- Henkinen kriisinkestävyys rakentuu arjessa, mutta resurssit ohjautuvat helpommin akuuttiin kriisivasteeseen. Limittyvät kriisit kuluttavat väestön henkisiä voimavaroja. Pandemia, energiakriisi ja turvallisuusympäristön nopea muutos ovat seuranneet toisiaan ilman palautumisaikaa. Lisääntyvä informaatio- ja hybridivaikuttaminen sekä kriisien monimutkaistuminen ovat pakottaneet tarkastelemaan henkistä kriisinkestävyyttä kokonaisuutena, joka ulottuu yksilöstä yhteisöihin ja yhteiskuntarakenteisiin eri tasoilla.

”Ruotsin esimerkki on vahva, koska siinä yhdistyvät kolme asiaa: valtakunnallinen kattavuus (oppaat jokaiseen kotitalouteen), konkreettiset toimintaohjeet ja yhteisöllisyyden aktivointi. Tutkimusnäyttö tukee sitä, että tällaiset kampanjat siirtävät varautumisvastuuta myös yksilötasolle ja rakentavat pitkäkestoista resilienssiä, eivät vain hetkellistä tietoisuutta”

- Kuutioon osallistunut asiantuntija

Epävarmuustekijä 2: Teknologinen ja tiedollinen turvallisuus

Nopeasti muuttuvas informaatioympäristö vaikuttaa uudella tavalla varautumiseen ja yhteiskuntaturvallisuuteen. Siksi teknologista ja tiedollista turvallisuutta pitää tarkastella yhdessä. On tärkeää vahvistaa ihmisten kykyä tunnistaa luotettava tieto, mutta samalla pohtia, kuinka riippuvaisia olemme teknologioista ja alustoista, joiden toimintaa emme itse täysin hallitse. Generatiivinen tekoäly, alustojen suosittelujärjestelmät ja sisältöjen nopea monistuminen lisäävät sekä hyötyjä että riskejä. Tieto ja data ovat valtaa, mutta tällä hetkellä niiden kerääminen ja hyödyntäminen tapahtuvat hyvin läpinäkymättömästi. Tämä voi horjuttaa yhteiskunnan tiedollista eheyttä (informaatiointegriteetti) ja toimintakykyä ja halvaannuttaa yhteiskunnan päätöksentekoa riippumatta teknisestä kybersuojauksesta.

Nykytilan haaste: Generatiivinen tekoäly, somealustojen algoritmit ja sirpaloitunut informaatioympäristö haastavat demokraattisen päätöksenteon ja kansalaisten tiedollisen itsemääräämisoikeuden. Algoritmit antava näkyvyyttä pelolle ja vastakkainasettelulle. Kysymys ei ole vain viranomaisviestinnästä tai yksittäisten valheiden oikaisemisesta, vaan yhteisen tietopohjan, luotettavan uutistuotannon, julkisen keskustelun ja kansalaisten arviointikyvyn ylläpitämisestä.

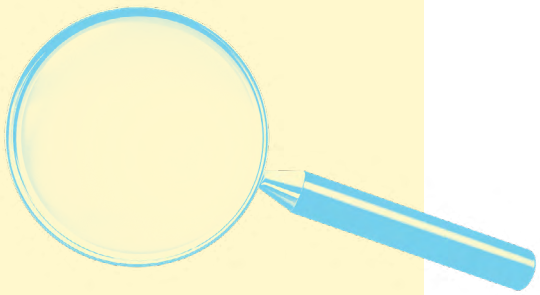
Kansalaisnäkemys: 62 prosenttia suomalaisista pitää luotettavaa tiedonvälitystä merkittävimpiin kuuluvana tekijänä suomalaiselle kriisinkestävyydelle. (Lähde: E2:n Sitralle toteuttama pikakysely.)

KANSALAISNÄKEMYS

KRIISITILANTEISSA LUOTETTAVAN TIEDON MERKITYS KOROSTUU

62 %

pitää luotettavaa tiedonvälitystä merkittävimpiin kuuluvana kriisinkestävyyden tekijänä.

NÄKÖKULMIA KUUTIOSTA

- Pohjoismaat ovat maailman digitalisoituneimpia yhteiskuntia, mikä on yhtä aikaa vahvuus ja keskittynyt haavoittuvuus. Kriittiset palvelut nojaavat infrastruktuuriin, jonka omistus on alueen ulkopuolella, ja tiedon todentaminen on hidastunut suhteessa sen tuottamiseen.

”Miettiessä tulevaisuuden kriittisiä teknologiainfrastruktuureja ja niitä koskevia kansallisia tarpeita, pohjoismaisen yhteistyön tärkeys korostuu esimerkiksi yhteisten hankintojen koordinoinnissa.”

- Kuutioon osallistunut asiantuntija

3.

Epävarmuustekijä 3: Yhteisöjen toimintakyky

Paikalliset yhteisöt, järjestöt, vapaaehtoiset ja epämuodolliset auttamisverkostot täydentävät viranomaisten toimintaa. Ne tavoittavat ihmisiä, tunnistavat paikallisia tarpeita ja organisoituvat nopeasti. Yhteisöille ei kuitenkaan pidä siirtää julkisen vallan lakisääteisiä vastuita, eikä yhteistyö voi perustua vapaaehtoisten jatkuvaan venymiseen ilman resursseja

Nykytilan haaste: Yhteisöllinen vapaaehtoistoiminta voi häiriötilanteissa olla parhaimmillaan nopeaa ja itseorganisoituvaa, mutta ruohonjuuritason toimijoita ei ole kytketty riittävästi virallisiin alueellisiin turvallisuusverkostoihin. Kolmannen sektorin järjestöjen leikkaukset tuovat haasteita käytännön toiminnan jatkuvuudelle.

Kansalaisnäkemys: Nuoret (15-24 vuotiaat) olivat ainoa ikäryhmä, jotka valitsivat ensimmäiseksi tekijäksi kriisinkestävyyden vahvistamiseksi keskinäisen avun. Kaikilla muilla ikäryhmillä viranomaiset tulivat ensimmäiseksi. (Lähde: E2:n Sitralle toteuttama pikakysely.)

KANSALAISNÄKEMYS

NUORET LUOTTAVAT ENITEN YHTEISÖJEN VOIMAAN

18–24 v.

Nuoret olivat ainoa ikäryhmä, joka valitsi ensimmäiseksi tekijäksi keskinäisen avun. Muilla ikäryhmillä viranomaiset tulivat ensin.

NÄKÖKULMIA KUUTIOSTA

- Vapaaehtoistoiminta vahvistaa yhteiskunnan kriisinsietokykyä. Järjestöt toimivat samanaikaisesti yhteiskunnallisina vaikuttajina, asiantuntijoina, kumppaneina ja palveluntuottajina. Niiden resurssit eivät kuitenkaan kasva samassa suhteessa roolien moninaistumisen kanssa. Monimuotoisten ja kaikille avoimien toimintamahdollisuuksien tarjoaminen vahvistaa kansalaisten toimijuutta niin varautumisessa kuin kriisinaikaisessa toiminnassa ja parhaassa tapauksessa tukee samalla yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen kannalta tärkeiden vapaaehtoistoimijoiden elinvoimaisuutta. Kansalaisjärjestöt toimivat siten myös tiedonvälittäjinä ja kansalaisten osallisuuden edistäjinä.

"Kun yksilöt kokevat olevansa osa yhteisöjä (joita vapaaehtoistoiminta tarjoaa), ovat yksilöt, yhteisöt ja yhteiskunta valmiimpia kohtaamaan erilaisia äkillisiä onnettomuuksia ja kriisejä. Vapaaehtoistoiminta kasvattaa resilienssiä yhteiskunnan joka tasolla."

- Kuutioon osallistunut asiantuntija

4 Epävarmuustekijä 4: Ihmisten ja instituutioiden välinen luottamus

Suomalainen sosiaalinen luottamus ja me-henki ovat murrosvaiheessa. Vaikka luottamus toisiin kanssaihmisiin on edelleen korkeampaa kuin poliittisiin toimijoihin, eriarvoisuuden kasvu ja kokemus osattomuudesta rapauttavat yhteiskunnan yhtenäisyyttä. Tämä eriytyminen ja luottamuksen säröily heikentävät yhteiskunnan kriisinsietokykyä ja altistavat väestöryhmiä hybridivaikuttamiselle. Tämä muodostaa yhteiskunnan kannalta merkittävän riskin, sillä vahva instituutioluottamus on tutkitusti yhteydessä matalampaan polarisaatioon ja tehokkaampaan kriiseistä palautumiseen.

Kansalaisnäkemys: 43 prosenttia suomalaisista ei usko suomalaisen yhteiskunnan kykyyn selättää vaikeudet. (Lähde: E2: Miten meillä menee?-katsaus 2025.)

Nykytilan haaste: Globaalien toimijoiden hallitsemat digitaaliset alustat, esim. sosiaalinen media, toimivat ”epäluottamuskoneina”, jotka syventävät vastakkainasettelua ja yksinäisyyttä. Suomessa vallitsee erityinen luottamusparadoksi: kansalaiset luottavat vahvasti perinteisiin kovan turvallisuuden instituutioihin (kuten poliisiin ja puolustusvoimiin), mutta uskovat heikosti omiin vaikutusmahdollisuuksiinsa.

Kansalaisnäkemys: Vain 15% suomalaisista kokee voivansa vaikuttaa oman asuinkuntansa tulevaisuuteen. (Lähde: Sitran Tulevaisuusbarometri 2025)

KANSALAISNÄKEMYS

SUOMALAISTEN KOKEMUS OMISTA VAIKUTUSMAHDOLLISUUKSISTAAN ON HEIKKO

43 %

ei usko yhteiskunnan kykyyn selättää vaikeudet.

15 %

kokee voivansa vaikuttaa asuinkuntansa tulevaisuuteen.

NÄKÖKULMIA KUUTIOSTA

- Suomalaisten luottamus yhteiskuntaan on yleisesti ottaen korkealla, mutta koettu kansalaispätevyys heikko. Demokratia vaatii nykyajassa aktiivisuutta ja kriittisyyttä, joita ei voi olettaa itsestäänselvyytenä. Algoritminen hallinto heikentää kansalaisten luottamusta ja demokraattista ohjausvoimaa. Tekoälyn lisääntyvä hyödyntäminen päätöksenteossa tuo mukanaan läpinäkyvyyteen ja vastuunkantoon liittyviä haasteita. Jos näihin ei tartuta, voivat ne kaventaa demokraattista ohjausvoimaa ja nakertaa yhteiskunnan luottamusta.

”Luottamus, vähän semmoinen pohjoismainen taikasana: käytetään vähän kaikkeen, kelpaa vähän kaikkeen, ja se voi toki merkitä myös vähän kaikkea.”

- Kuutioon osallistunut asiantuntija

Kansalaisnäkemys: 31 % vastaajista mainitsi pohjoismaisen yhteistyön keskeiseksi kriisinkestävyyden tekijäksi. EU-tason yhteistyön mainitsi 25 % ja NATO-yhteistyön 36 %. Kansainvälisistä kehyksistä suomalaiset kokevat Pohjoismaat kriisinkestävyyden kannalta merkityksellisempänä kuin EU:n. (Lähde: E2:n Sitralle toteuttama pikakysely.)

KANSALAISNÄKEMYS

KRIISINKESTÄVYYDESSÄ POHJOISMAINEN YHTEISTYÖ NÄHDÄÄN TÄRKEÄMPÄNÄ KUIN EU-YHTEISTYÖ

31 %

mainitsi pohjoismaisen yhteistyön.

25 %

mainitsi EU-tason yhteistyön.

MENETELMÄ

Miten analyysi tehtiin?

Tämä analyysi on tuotettu osana Sitran Insight-toimintaa. Sitra Insight tuottaa oivallusta, ymmärrystä sekä näkemystä yhteiskunnan kiperistä kysymyksistä päätöksenteon tueksi.

Analyysi on tehty yhteistyössä ulkoministeriön Pohjoismaisen yhteistyön sihteeristön sekä aiheen asiantuntijoiden kanssa. Työtä raamittavat Sitran ennakointityön havainnot maailmanpolitiikan murroksen uudesta dynamiikasta sekä Sitran yhteiskunnallisen turvallisuuden tulevaisuusfoorumin työ 2025–2026.

1. **Aineistot ja taustoitus**
Teeman taustoitus kansallisten ja pohjoismaisten aineistojen ja esimerkkien sekä asiantuntijanäkemysten pohjalta.

2. **Kansalaiskysely**
E2 toteutti Sitralle kyselyn yhteiskunnallisesta kriisinsietävyydestä (N = 4 028). Kysely toteutettiin 1.–2.10.2026.

3. **Kuutio #9: Pohjoismainen yhteiskuntaturvallisuus**
Valtioneuvoston pohjoismaisten asioiden virkamiehet ja muut asiantuntijat työskentelivät aiheen parissa Sitran tekoälypohjaisessa Kuutio-menetelmässä 8.10.2026. Kuutio on Sitran kehittämä menetelmä, jonka tavoitteena on tarjota Suomen julkiselle sektorille nopea ja toimiva tapa tarttua yhteiskunnallisiin haasteisiin, tarkastella niitä datapohjaisesti ja tulevaisuussuuntautuneesti sekä löytää toimivia ratkaisuja.

4. **Validointi**
Analyysia ovat kommentoineet asiantuntijat Minna Horovitz (Helsingin yliopisto), Alexander Zilliacus ja Pasi Mäenpää (Helsingin yliopisto). Lämmin kiitos!

5. **Lopullinen analyysi**
Aineistojen, kyselyn, Kuutio-työskentelyn ja validoinnin tulosten yhdistäminen lopulliseksi analyysiksi.

Työn tukena on käytetty tekoälyä vastuullisesti kaikissa vaiheissa. Kaikesta sisällöstä vastaavat analyysin koonneet Sitran asiantuntijat.

Lähteet

1. Pohjoismainen yhteistyö

- Pohjoismaiden pääministerit (2024). The Nordics: United and Strong – yhteisjulistus kriisivarautumisen ja resilienssin yhteistyöstä. Valtioneuvosto.
- Valtioneuvosto (2025). Kriisivarautumista medialukutaidosta merivirtoihin – Suomen ja Ahvenanmaan puheenjohtajuuskausi 2025. Tiedote.
- Regeringen (2024). Deklaration om beredskapsfrågor, robusthet och resiliens (MR-FJLS). Regeringen.se.
- Pohjoismaiden ministerineuvosto (2018). ANP 2018:718. Diva-Portal.
- NordForsk. Societal Security in the Nordics.
- Pohjoismaiden ministerineuvosto (2026). Programförslag samhällssäkerhet och beredskap 2027–2030 (60/26).
- Recognising and supporting psychological resilience: Regional approaches across the Nordic countries – Nordregio
- Pohjoismaiden alueministerien (MR-R) julkilausuma Suomessa 23. lokakuuta 2025. Häiriönsietokyky, kriisinkestävyys ja siviilivalmius osana aluekehittämisen ja -suunnittelun pohjoismaista yhteistyötä
- Nordic Countries Strengthen Their Cooperation on Preparedness (uutinen 16.6.2026), Nordic Countries Strengthen Their Cooperation on Preparedness

2. Suomen valtionhallinto

- Turvallisuuskomitea (2025). Yhteiskunnan turvallisuusstrategia. Valtioneuvoston julkaisuja 2025:1.
- Valtioneuvosto (2026). Kansallisen turvallisuuden strategia 2026–2035. Valtioneuvoston julkaisuja 2026:39.
- Valtioneuvosto (2023). Vahva ja välittävä Suomi – Orpon hallitusohjelma 20.6.2023. Valtioneuvoston julkaisuja 2023:58.
- Suomi.fi. Varautumisopas.

3. Sitra

- Aslama Horowitz, M. (2026). Kestävät informaatioympäristöt. Sitran taustamuistio.
- Demos Helsinki (2026). Kohti vahvempaa henkistä kriisinkestävyyttä: Analyysi kansainvälisistä käytännöistä ja keskeisistä onnistumisista. Maaliskuu 2026. Helsinki: Demos Helsinki. https://www.sitra.fi/wp-content/uploads/2026/04/Kohti-vahvempaa-kriisinkestavyytta.pdf
- E2 (2026). Mihin Suomen kriisinkestävyys perustuu? Kyselyaineisto Sitralle 5.10.2026.
- Kyselyaineiston kuvaus: Kyselyaineisto kerättiin Norstatin internetpaneelissa 1.–2.10.2026 (N = 4 028). Aineisto on painotettu iän, sukupuolen ja asuinpaikan mukaan väestötilastoja vastaavaksi.
- Mäenpää, P. (2026). Henkinen kriisinkestävyys ja yhteenkuuluvuus. Sitran taustamuistio.
- Mäenpää, P. (2026). Mitä on henkinen kriisinkestävyys? Sitran taustamuistio.
- Mölsä, J. (2026). Informaatioympäristön murros ja yhteiskunnallinen turvallisuus. Sitran taustamuistio.
- Sitra (2026). Kuutio 9: Pohjoismainen yhteiskuntaturvallisuus. Tekoälyn koostama yhteenveto työpajan tuloksista. Kuutio-alusta.
- Sitra (2026b). Maailmanpolitiikka murroksessa. Muistio, toukokuu 2026.
- Vahti, J., Laaksolahti, H., Piirtola, A., Tujunen, T., Erholtz, S., Seitovirta, L. & Malkki, L. (2026). Huomisen luottamus Suomessa. Sitran työpaperi 16.4.2026.
- Vuorelma, J. (2026). Luottamusta kannattelevat instituutiot. Sitran taustamuistio.

4. THL

- THL. Asiantuntija-artikkelit: Henkistä kriisinkestävyyttä on vahvistettava ja seurattava; Suomen väestön henkistä kriisinkestävyyttä on vahvistettava; Ukrainasta oppeja henkisen kriisinkestävyyden vahvistamiseen; Väestön kriisinkestävyyden vahvistaminen; Omatoiminen varautuminen.
- Kestilä, L., Sane, J., Tikka, M., Ruottunen, S. & von Wright, T. (2026). Venäjän hyökkäyssodan vaikutukset siviiliväestöön Ukrainassa: resilienssin rakentuminen ja tukeminen. Oppeja Suomen kriisinkestävyyden vahvistamiseen. The Impact of Russia's Warfare on the Civilian Population in Ukraine – Strengthening Finland's Societal Resilience (CIVRES) -hankkeen loppuraportti. THL – Työpaperi 37/2026. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-408-773-5

5. Tutkimukset ja selvitykset

- Kestilä, L., Tikka, M., Antikainen, V. & Niinivuori, P. (2026). Resilienssistä henkiseen kriisinkestävyyteen. Julkari.
- Mäenpää, P., Faehnle, M., Grönlund, H., Pitkänen, K., Alanko, L., Sarkia, K. & Kuosmanen, S. (2025). Reaktionopeutta, paikallistietoa ja huolenpitoa. Valtioneuvoston kanslia 2025:2.
- Niinistö, S. (2024). Safer Together: Strengthening Europe's Civilian and Military Preparedness and Readiness. Euroopan komissio.
- Hyvönen, A.-E., Juntunen, T., Mikkola, H., Käpylä, J. ym. (2019). Kokonaisresilienssi ja turvallisuus: tasot, prosessit ja arviointi. VN TEAS 17/2019.
- Poik, S. (2021). Hyvinvointijohtaminen ja terveyden edistäminen kunnissa. Jyväskylän yliopisto, JYX.
- Haavisto, I. (2026). Pohjoismainen etunoja: Suomalaiset haluavat vauhtia naapuruston yhteistyöhön. EVA Analyysi N:o 174, Elinkeinoelämän valtuuskunta EVA.